

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการประกันภัยซ้ำซ้อน

ปัจจุบัน การประกันภัย (Insurance) มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือการประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะทำให้มนุษย์เราได้รับความเสียหายจากสิ่งรอบตัวก็เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายในรูปแบบโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตัวเราเอง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของเรา เช่น อุบัติเหตุต่าง ๆ การที่ทรัพย์สินสูญหาย หรือความเสียหายที่เกิดจากภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ และความเสียหายที่จะเกิดกับธุรกิจต่าง ๆ ของเรา ความเสียหายดังกล่าวเหล่านั้นอาจนำพามาให้เราเสียเงินทองในการซ่อมแซมดูแลความเสียหายเหล่านั้นมากมาย เช่นนี้การประกันภัยจึงเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น เพราะการประกันภัยจะเป็นการเยียวยาความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา ทำให้เราได้รับความเสียหายน้อยลง

ในเรื่องของการประกันภัยนั้นตามกฎหมายของประเทศไทยจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ “การประกันชีวิต” และ “การประกันวินาศภัย”

ในส่วนของการประกันวินาศภัยนั้น ก็สามารถแยกได้หลายประเภทด้วยกัน เช่น ประกันอุบัติเหตุ ประกันอัคคีภัย ประกันอุทกภัย เป็นต้น ส่วนในเรื่องของการประกันภัยซ้ำซ้อน ก็ถือเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งเช่นกัน โดยเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยได้นำทรัพย์สินของตนมาเอาประกันภัยไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัย เป็นจำนวน 2 รายขึ้นไปในทรัพย์สินเดียวกัน ซึ่งหากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ นั้นได้รับความเสียหายขึ้น บริษัทผู้รับประกันภัยทั้ง 2 รายต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นไว้ แต่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายไม่เกินมูลค่าของความเสียหายที่แท้จริง

ตามที่คุณผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 ว่าการประกันภัยซ้ำซ้อน (Double Insurance) ของประเทศไทยนั้น ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น พร้อมกัน เพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้น ท่วมจำนวนที่วินาศภัยจริงไซ้รู้ ท่านว่าผู้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอ จำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อย ที่ตนได้รับประกันภัยไว้

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัย คนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้น ยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อ ๆ ไป จนกว่าจะคุ้มวินาศ ”

มาตรา 870 ข้างต้นนั้นสามารถแยกหลักเกณฑ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อนได้ โดยต้องเป็นผู้รับประกันภัย 2 รายขึ้นไป ต้องเป็นผู้รับประกันภัยต่างคนกัน วัตถุประสงค์เอาประกันภัยต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องเกิดจากวินาศภัยเดียวกัน และสัญญาประกันภัยทุกรายต้องมีผลใช้บังคับขณะที่เกิดวินาศภัย

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นปัญหาทางกฎหมายอยู่ คือ การประกันภัยซ้ำซ้อนซึ่งเป็นการประกันภัย 2 รายหรือกว่านั้นจะต้องทำไว้เพื่อส่วนได้เสีย (Same Interest) เดียวกันหรือไม่ ถ้ามีกรรมกรรม 2 ฉบับคุ้มครองทรัพย์เดียวกันแต่คนซื้อประกันภัยเป็นคนละส่วนได้เสียมีได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น ธนาคารที่ผู้ผู้นำทรัพย์มาจ้างองไว้ก็ซื้อประกันภัยในทรัพย์นั้นได้ ผู้กู้ก็ซื้อประกันภัยในทรัพย์นั้นได้ เช่นนี้ถือว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อนหรือไม่

เรื่องของการเรียกคืนเบี้ยประกันภัย ตามกฎหมายของประเทศไทย หากผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะสามารถเรียกคืนเบี้ยประกันภัยได้หากต่อมามีปัญหาเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยขึ้น โดยจะใช้หลักในเรื่องลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406 โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การคืนเบี้ยประกันภัยจะมีได้ในกรณีของการขอเลิกสัญญา การขอลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย การขอลดจำนวนค่าสินไหมทดแทน และการบอกเลิกสัญญาเนื่องจากผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย และอีกกรณีหนึ่งก็คือ ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขอเลิกสัญญา เนื่องจากผู้รับประกันภัยออกกรรมกรรมประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนประกันวินาศภัยมิได้ให้ความเห็นชอบ และกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขอเลิกสัญญาเพราะเหตุที่มีการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้สูงกว่าราคาทรัพย์มาก จนถึงกับทางราชการมีคำสั่งให้ลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยลงตามลำดับ

ในเรื่องของการคืนเบี้ยประกันภัยนี้ จะเห็นว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายฉบับไทยบัญญัติรับรองกรณีของการคืนเบี้ยประกันภัยไว้เป็นการเฉพาะเลย ทำให้การนำกฎหมายไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ในเรื่องของการคืนเบี้ยประกันภัยกรณีของการประกันภัยซ้ำซ้อนนั้นเป็นไปโดยลำบาก ต้องอาศัยนักกฎหมายมาตีความซึ่งก็ยังมีความเห็นของนักกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป

เรื่องการคืนเบี้ยประกันภัยข้างต้น ผู้วิจัยพบประเด็นปัญหา คือ หากมีการทำประกันภัยซ้ำซ้อนขึ้น ถ้าผู้รับประกันภัยรายแรกจ่ายค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนที่เอาประกันภัยไว้แล้ว หากยังไม่คุ้มครองวินาศภัย ผู้รับประกันภัยรายที่สองจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่เหลือ แต่ถ้าผู้รับประกันภัยรายที่สองจ่ายค่าสินไหมทดแทนไม่เต็มจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เช่น ความเสียหายเกิดขึ้นเป็นจำนวน 1 ล้านบาท ผู้รับประกันภัยรายแรกคุ้มครองความวินาศภัยในวงเงิน 5 แสนบาท และผู้รับประกันภัยรายที่สองคุ้มครองวินาศภัยในวงเงิน 1 ล้านบาท เมื่อผู้รับประกันภัยรายแรกจ่ายค่าสินไหมทดแทนครบ 5 แสนบาทแล้ว ผู้รับประกันภัยรายที่สองต้องจ่ายอีกเพียง 5 แสนบาทก็จะคุ้มครองวินาศภัย แสดงว่าผู้รับประกันภัยรายที่สองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ถึง 1 ล้านบาทตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยรายที่สองจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือไม่ เนื่องจากผู้รับประกันภัยรายที่สองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เต็มจำนวนวงเงินที่เอาประกันภัยไว้ หากผู้รับประกันภัยรายที่สองไม่คืนเบี้ยประกันภัย จะถือว่าเป็นการเอาเปรียบผู้เอาประกันภัยหรือไม่

ในกรณีของหลักการประกันภัยซ้ำซ้อนในของต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาการประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศอังกฤษ พบว่า มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน คือ มีกรรมธรรม์สองฉบับหรือกว่านั้นและมีผลบังคับอยู่ทุกฉบับขณะเกิดความเสียหาย ความเสียหายนั้นต้องเกิดจากภัยเดียวกัน ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ทุกฉบับ แต่กรรมธรรม์เหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นกรรมธรรม์ประกันภัยแบบเดียวกัน และกรรมธรรม์ทุกฉบับคุ้มครองส่วนได้เสียและวัตถุที่เอาประกันภัยเดียวกัน

จากการศึกษาหลักการประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศไทยเปรียบเทียบกับของประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่าหลักเกณฑ์การประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศไทยนั้นมีความชัดเจนมากกว่าของประเทศไทย ถ้านำหลักเกณฑ์การประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศไทยมาปรับใช้กับประเทศไทยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าจะทำให้การปรับใช้การประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศไทยมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และจะทำให้ลดปัญหาในเรื่องของข้อพิพาทในการปฏิเสธความรับผิดชอบในกรณีที่มีการเอาประกันภัยซ้ำซ้อนไว้ด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจากกรณีปัญหาดังกล่าวข้างต้นถึงหลักเกณฑ์การประกันภัยซ้ำซ้อนขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และองค์ประกอบของการประกันภัยซ้ำซ้อนในประเทศไทย เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา และปรับปรุงให้มีการปรับใช้ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับเจตนารมณ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อน เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนั้นได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการประกันภัยซ้ำซ้อนนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับส่วนได้เสียในการเอาประกันภัยข้าช้อน

ตามที่ผู้วิจัยกล่าวไปแล้วในตอนต้นในประเด็นที่ว่า การประกันภัยข้าช้อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹ ซึ่งเป็นการประกันภัย 2 รายหรือกว่านั้นจะต้องทำไว้เพื่อส่วนได้เสีย (Same Interest) เดียวกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างประเด็นปัญหาคือ ในกรณีที่ นาย ก. ได้นำบ้านของนาย ก. ไปทำสัญญาจำนองไว้กับธนาคาร และบ้านดังกล่าวนี้ นาย ก. ได้ทำสัญญาประกันอัคคีภัยไว้ด้วย และเมื่อนาย ก. นำบ้านไปจำนองกับธนาคารแล้ว ธนาคารก็ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในบ้านหลังดังกล่าวของนาย ก. ธนาคารจึงได้ทำสัญญาประกันภัยในบ้านดังกล่าวไว้อีก กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการประกันภัยข้าช้อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้แต่เพียงว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น พร้อมกันเพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้น ท่วมจำนวนที่วินาศภัยจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอ จำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องใช้จ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อย ที่ตนได้รับประกันภัยไว้”

เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้เลยว่าการทำประกันภัยข้าช้อนนั้นจะต้องทำไว้เพื่อส่วนได้เสียเดียวกันหรือไม่ จากตัวอย่างที่ผู้วิจัยยกขึ้นมาดังกล่าว เป็นกรณีที่มีกรรมกรรมประกันภัย 2 ฉบับที่คุ้มครองทรัพย์สินเดียวกัน แต่คนเอาประกันภัยนั้นเป็นคนละส่วนได้เสียกัน เช่นนี้ จะถือว่าเป็นการประกันภัยข้าช้อนหรือไม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เกิดจากความที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการประกันภัยข้าช้อนไว้อย่างชัดเจน

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 870 “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น พร้อมกันเพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้น ท่วมจำนวนที่วินาศภัยจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอ จำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องใช้จ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อย ที่ตนได้รับประกันภัยไว้”

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัย คนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้น ยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อไป จนกว่าจะคุ้มวินาศ”.

ส่วนของประเทศอังกฤษที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในบทที่ 3 นั้น หลักการประกันภัยซ้ำซ้อน ได้ถูกบัญญัติไว้ใน Marine Insurance Act 1906 มาตรา 32² แต่กฎหมายอังกฤษฉบับนี้ มีลักษณะเป็นพระราชบัญญัติที่ได้รวบรวม (Codify) บรรทัดฐานของหลักกฎหมายที่ศาลอังกฤษได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาหลายร้อยฉบับในช่วงเวลานับร้อยปีที่ผ่านมา พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมิใช่กฎหมายที่สร้างหลักกฎหมายเรื่องการประกันภัยซ้ำซ้อนขึ้นมาใหม่

คำพิพากษาของศาลอังกฤษบางฉบับ ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการประกันภัยซ้ำซ้อนและการเฉลี่ยความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 เช่น คำพิพากษาในคดี Godin v. London Assurance Co (1785) และ Newby v. Reed (1763) คดีตัวอย่างทั้งสองคดีนี้ ศาลอังกฤษตัดสินไว้กว่าหนึ่งร้อยปีก่อนที่จะมีการบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Marine Insurance Act 1906) แต่มีข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ ใช้เฉพาะการประกันภัยทางทะเลเท่านั้น

ตามหลักกฎหมายอังกฤษ การพิจารณาว่าเมื่อใดจึงจะถือว่าเกิดการประกันภัยไว้สูงกว่ามูลค่าของส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้อันเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อน มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) มีกรรมกรรมสองฉบับหรือมากกว่านั้น และมีผลใช้บังคับอยู่ทุกฉบับขณะเกิดความเสียหาย
- 2) ความเสียหายนั้นเกิดจากภัย (peril) เดียวกัน ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกรรมกรรมทุกฉบับ แต่กรรมกรรมเหล่านั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นกรรมกรรมประกันภัยแบบเดียวกัน เช่น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นกรรมกรรมอัครภัยทั้งสองฉบับ
- 3) กรรมกรรมทุกฉบับคุ้มครองส่วนได้เสีย (Interest) และวัตถุที่เอาประกันภัย (Subject-matter) เดียวกัน

เห็นได้ว่าในกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อนไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องเป็นกรณีของส่วนได้เสียเดียวกันจึงจะถือว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อน ซึ่งหากกรณีปัญหาตามตัวอย่างที่ผู้วิจัยยกขึ้นมานั้น ถ้านำหลักเกณฑ์ของกฎหมายอังกฤษ

² Marine insurance Act 1906. Article 32. Double insurance.-

(1) Where two or more policies are effected by or on behalf of the assured on the same adventure and interest or any part thereof, and the sums insured exceed the indemnity allowed by this Act, the assured is said to be over-insured by double insurance.

(2) Where the assured is over-insured by double insurance.-

(a) the assured, unless the policy otherwise provides, may claim payment from the insurers in such order as he may think fit, provided that he is not entitled to receive any sum in excess of the indemnity allowed by this Act;

มาลองปรับใช้จะพบว่า กรณีปัญหาตามตัวอย่างดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อน เพราะผู้เอาประกันภัยเป็นคนละส่วนได้เสียกัน แม้ว่าเป็นเป็นการเอาประกันภัยไว้ในทรัพย์สินเดียวกัน และมีการประกันภัย 2 รายหรือว่านั้นขึ้นไปก็ตาม แต่เมื่อเป็นคนละส่วนได้เสียก็ไม่ถือว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อน

จากกรณีปัญหาตามตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ในเรื่องหลักเกณฑ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อนนั้นควรที่จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อที่หากมีกรณีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาจะได้ไม่มีปัญหาในการเรียกให้บริษัทที่รับประกันภัยทั้ง 2 บริษัทนั้น เกี่ยงกันในเรื่องของการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 วรรคหนึ่ง ในส่วนของนิยามการประกันภัยซ้ำซ้อนให้มีความชัดเจนขึ้น โดยให้เพิ่มหลักเกณฑ์ในส่วนของ การประกันภัยซ้ำซ้อนจะต้องเป็นส่วนได้เสียเดียวกันเข้าไป จะทำให้เกิดความชัดเจนและปรับใช้กับกรณีปัญหาตามตัวอย่างได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการคืนเบี้ยประกันภัยของการประกันภัยซ้ำซ้อน

ในประเด็นปัญหาที่ 2 นี้ เป็นกรณีของการเรียกคืนเบี้ยประกันภัยกรณีของการประกันภัยซ้ำซ้อน เมื่อผู้รับประกันภัยรายแรกจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว และจำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้นก็เพียงพอต่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีเช่นนี้ผู้รับประกันภัยรายที่สองจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือไม่ จากประเด็นปัญหานี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

กรณีตัวอย่าง นาย ก. ได้นำบ้านของตัวเองมาทำสัญญาประกันภัยไว้กับบริษัท A โดยมีจำนวนเงินที่เอาประกันภัยนั้น 500,000 บาท เบี้ยประกันภัย 100,000 บาท และวันต่อมา นาย ก. ได้นำบ้านหลังดังกล่าวมาทำสัญญาประกันภัยไว้กับบริษัท B โดยมีจำนวนเงินที่เอาประกันภัย 1,000,000 บาท เบี้ยประกันภัย 200,000 บาท กรณีนี้ถือว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อนที่ทำขึ้นต่อเนื่องเป็นลำดับกัน ต่อมาบ้านของนาย ก. หลังที่ทำประกันภัยไว้นั้นเกิดวินาศภัยขึ้น และได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเงิน 500,000 บาท นาย ก. จึงเรียกให้บริษัท A ที่นาย ก. เอาประกันภัยไว้เป็นบริษัทแรกนั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยบริษัท A ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ นาย ก. เป็นจำนวนเงิน 500,000 บาท เต็มตามจำนวนเงินที่นาย ก. ได้เอาประกันภัยไว้ เช่นนี้เมื่อบริษัท B ที่นาย ก. ก็ได้เอาประกันภัยในบ้านหลังดังกล่าวไว้ไม่ได้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าวให้แก่ นาย ก. แต่ นาย ก. ได้จ่ายเบี้ยประกันให้แก่บริษัท B ถึง 200,000 บาท กรณีนี้บริษัท B จะต้องคืนเบี้ยประกันให้แก่ นาย ก. หรือไม่

ตามตัวอย่างข้างต้น เป็นเรื่องของการคืนเบี้ยประกันให้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งจากความเป็นจริงนั้นบริษัทประกันภัยจะไม่ยอมคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยแน่นอน เพราะบริษัท

ประกันภัยจะถือว่าจำนวนเงินเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยจ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัยนั้นเป็นค่าการรับประกันความเสี่ยงในความวินาศภัยที่จะเกิดขึ้นจึงไม่ยอมคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งประเด็นปัญหาตรงนี้ ผู้วิจัยมองว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย เพราะผู้เอาประกันภัยยังไม่ได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่เอาประกันภัยไว้ แต่ยังคงมาเสียเบี้ยประกันภัยเต็มจำนวนอีก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลในส่วนของกรณีการคืนเบี้ยประกันภัยตามกฎหมายของอังกฤษ และพบว่า การเรียกคืนเบี้ยประกันภัยกรณีการประกันภัยซ้ำซ้อนนั้น ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้บัญญัติไว้ใน Marine Insurance Act 1906 มาตรา 84 (f)³

ตามบทบัญญัติของกฎหมายประเทศอังกฤษข้างต้น หากผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยไว้เกินกว่ามูลค่าโค่นการประกันภัยซ้ำซ้อน ก็ให้คืนเบี้ยประกันภัยตามส่วนของเบี้ยประกันภัยทั้งหลาย

ทั้งนี้ หากกรมธรรม์ประกันภัยทั้งหลายได้ทำขึ้นในเวลาที่แตกต่างกันและกรมธรรม์ประกันภัยฉบับแรกได้รับการเสี่ยงภัยไว้แล้วทั้งหมดในเวลาใดก็ตาม หรือหากว่าการเรียกร้องได้รับการชำระไปตามกรมธรรม์ประกันภัยฉบับแรกนั้นจนเต็มจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ก็ไม่จำเป็นต้องคืนค่าเบี้ยประกันภัยในส่วนของกรมธรรม์ประกันภัยนั้น และเมื่อใดที่การประกันภัยซ้ำซ้อนได้ทำขึ้นทั้งที่ผู้เอาประกันภัยเองก็ทราบก็ไม่จำเป็นต้องคืน

จากหลักกฎหมายการคืนเบี้ยประกันภัยของอังกฤษนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปรับใช้กับตัวอย่างกรณีปัญหาที่ผู้วิจัยยกขึ้นมา ก็จะพบว่า นาย ก. สามารถเรียกคืนเบี้ยประกันภัยคืนจากบริษัท B ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรณีเช่นนี้น่าจะเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยมากกว่า และจากตัวอย่างข้างต้นเมื่อนาย ก. เอาประกันไว้กับบริษัท B เป็นจำนวน 1,000,000 บาท และบริษัท B ยังไม่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ นาย ก. เลย เนื่องจากบริษัท A ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจนคุ้มวินาศแล้ว ดังนั้น เบี้ยประกันที่นาย ก. จ่ายให้แก่บริษัท B จำนวน 200,000 บาท ทางบริษัท B จะต้องคืนให้แก่ นาย ก.

แต่อย่างไรก็ตาม จากบทบัญญัติของกฎหมายประเทศอังกฤษนั้น ถ้านาย ก. รู้ถึงการทำประกันภัยซ้ำซ้อนนี้ หรือมีเจตนาที่จะทำประกันภัยซ้ำซ้อนขึ้น (เนื่องจากการประกันภัยซ้ำซ้อน

³ Marine Insurance Act 1906. Article 84 (f) Subject to the foregoing provisions, where the assured has over-insured by double insurance, a proportionate part of the several premiums is returnable :

Provided that, if the policies are effected at different times, and any earlier policy has at any time borne the entire risk, or if a claim has been paid on the policy in respect of the full sum insured thereby, no premium is returnable in respect of that policy, and when the double insurance is effected knowingly by the assured no premium is returnable.”

โดยมากแล้วจะเป็นการทำโดยความบังเอิญ) ข้อเท็จจริงตามตัวอย่างข้างต้น บริษัท B ก็จะต้องคืน เบี้ยประกันภัยให้แก่ นาย ก. เลย เพราะกฎหมายของประเทศอังกฤษก็มุ่งเน้นถึงการจงใจเอา ประกันภัยไว้เกินโดยทำประกันภัยซ้ำซ้อนทั้ง ๆ ที่ผู้เอาประกันภัยก็รู้เช่นนั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรที่จะเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วน ของการเรียกคืนเบี้ยประกันภัยนี้ขึ้นมา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย โดยสภาพ ปัญหาทั้ง 2 ปัญหาที่ผู้วิจัยยกขึ้นมา นั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ พินิจฉัย หมวด 2 ส่วนที่ 1 มาตรา 870 วรรคหนึ่ง ดังนี้

มาตรา 870 วรรคหนึ่ง “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือว่านั้นพร้อมกัน เพื่อ ความวิเศษภัยอันเดียวกัน ซึ่งเป็นส่วนได้เสียและวัตถุที่เอาประกันภัยเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอา ประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้น ท่วมจำนวนที่วิเศษภัยจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับ ค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวิเศษภัยจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวน วิเศษภัยแบ่งตามส่วนมากน้อย ที่ตนได้รับประกันภัยไว้”

นอกจากนั้นให้เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวด 2 ส่วนที่ 1 มาตรา 870/1 ขึ้นมาดังนี้

มาตรา 870/1 “ในการเรียกคืนเบี้ยประกันภัยซ้ำซ้อนนั้น ท่านให้เรียกคืนเบี้ยประกันภัยได้ ในกรณีที่เป็นการประกันภัยซ้ำซ้อนที่ได้ทำในวันเดียวกัน เมื่อผู้รับประกันภัยทุกรายได้ชำระค่า สินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามส่วนของตนแล้ว ให้ผู้รับประกันภัยทุกรายคืนเบี้ย ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามส่วนที่ตนไม่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทน

ในกรณีที่เป็นการประกันภัยซ้ำซ้อนต่อเนื่องเป็นลำดับ และผู้รับประกันภัยรายแรกได้ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจนคุ้มวิเศษภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยรายต่อมาที่ไม่ได้ชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนจำต้องคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย

การคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสองวรรคข้างต้น ท่านมิให้ใช้บังคับหากผู้เอาประกันภัยทำ ประกันภัยซ้ำซ้อนโดยรู้อยู่แล้วหรือควรจะรู้ว่ามีการทำประกันภัยอยู่แล้ว”